

VOJINA I UPRAVLJANJE

POGLED na društvene borbe u Srbiji u doba privatizacije danas nam daje Osman Balić iz Niša, o problemima stanovanja Roma u Srbiji i predlogu Lige Roma kako da se problem reši. Pitanja svojine i upravljanja znatno su složeniji od „odgovora“ koje na njih daje politika privatizacije, o čemu nam i u ovom broju govori Aleksandar Denda, obražavajući prepreke razvoju preduzetništva. Otvoreno pismo koje smo zajedno sa prijateljskim udruženjima juče uputili članovima boračkih organizacija u regionu, najava je za temu kojom ćemo se detaljnije baviti naredne nedelje. Učitelj neznalica i njegovi komiteti

Zašto nam potreban „Lex Specialis“ o legalizaciji romskih naselja u Srbiji?

ROMI predstavljaju jednu od najvećih etničkih zajednica u Republici Srbiji, koja vekovima egzistira na marginama društva. Prema zvaničnom popisu iz 2011. godine, romska populacija u Srbiji broji 147.604 stanovnika i čini 2,05 odsto ukupnog broja stanovnika. S druge strane, prema proceni Saveta Evrope, broj Roma u Srbiji iznosi oko 450.000.

Organizacije civilnog društva i brojni stručnjaci su još od usvajanja Ustava Republike Srbije u novembru 2006. godine i Strategije za integraciju Roma iz 2009. godine ukazivale na brojne teškoće zbog neresavanja ovih problema koji su mogli biti rešeni da je bilo političke spremnosti da se organizuje javna rasprava o novim zakonskim rešenjima koja bi stvarno unapredila standard života Roma u Srbiji. Poslednji zakon o legalizaciji, koji je usvojen krajem 2013. godine, ne pruža mogućnosti stanovnicima romskih naselja u Srbiji da legalizuju svoje stambene objekte. U tom smislu, Liga Roma predlaže platformu za izradu i usvajanje *Lex specialisa* o legalizaciji romskih naselja (dalje: *Lex specialis*) oslanjajući se na činjenicu da je Srbija 2004. godine potpisala Bečku deklaraciju u kojoj se naglašava značaj zakonodavstva u ovoj oblasti i predviđa da će urbana, socijalna i ekonomska integracija neformalnih naselja u celokupnu gradsku strukturu predstavljati ključni faktor u pripremi za pristupanje EU.

U Srbiji je i tokom socijalizma samo mali segment zaposlene romske populacije bio uključen u oficijelnu proviziju stanova (u društvenom vlasništvu), dok je većina bila prinuđena na „izlazne“ strategije, odnosno snalazila se van pomenutog sistema stambene provizije, samogradnjom, kako u već postojećim romskim naseljima tako i u novoformiranim. To je rezultiralo velikim brojem romskih naselja koje karakterišu siromašno stanovanje, niska infrastruktura opremljenost, često ilegalna gradnja.

Republika Srbija je 2005. godine pristupila regionalnom programu za unapređivanje položaja Roma u centralnoj i jugoistočnoj Evropi „Dekada inkluzije Roma 2005-2015“. Akcioni planovi usvojeni su u oblastima u kojima su Romi najugroženiji (obrazovanje, stanovanje, zdravstvo i zapošljavanje). Jedan od najtežih problema je svakako stanovanje i po svim istraživanjima u ovoj oblasti, Romi su daleko ispod standarda u kojima živi većinsko stanovništvo.

Prema istraživanju iz 2002. godine (Jakšić, Bašić), u 120 opština u Srbiji postoji 593 naselja, većih od 100 stanovnika i pretežno nastanjenih Romima. Značajan je podatak da je u periodu do II svetskog rata nastalo 58,5%, odnosno 347 od 593 naselja. Ovi podaci govore da su u Srbiji romska naselja stara, da su ona, bez obzira na teškoće koje imaju, ipak uklopljena u lokalni urbani milje. I pored toga što se radi o „starosedeciama“ u gradovima oko 70% tih starih naselja je i posle skoro jednog veka nelegalno. Procena je da oko 70% populacije Roma u Srbiji živi u romskim naseljima, a da samo oko 5% Roma živi u socijalnim stanovima javnog sektora (u većinskoj populaciji taj procenat je niži, i iznosi 3%, ali u apsolutnom iznosu znatno veći). Imajući u vidu dimenzije siromaštva i socijalne isključenosti Roma, taj procenat je izuzetno nizak. Naime, dok se u ukupnoj populaciji 14,7% stanovništva suočava sa problemima siromašnog stanovanja, to je slučaj sa 64,1% romske populacije. Strategija za unapređenje položaja Roma navodi da 39% Roma nema odgovarajuće snabdevanje vodom, a da 5% nema nikakve sanitarne uređaje (u slalomima 25%).

Problem romskih naselja je posledica istorijskih, socioekonomskih uslova i etno-klasnih razlika u ex-Jugoslaviji, ali i poslednjih dvadesetak godina u Srbiji.

Ovaj problem nije samo zakonski, planerski ili administrativni problem. **To je problem, tj. posledica urbanističke i razvojne diskriminacije.** Da bi smo sprečili dalje propadanje, omogućili razvoj stanovnika tih naselja i imali gde da smestimo ljude koji će tek biti raseljavani , najbolje je posebnim i hitnim zakonom sprečiti novi potencijalni progon Roma, pred naletom već viđenih buldoždera.

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u odredbama člana 97. tačkama 7, 12, i 17. Ustava Republike Srbije kojima je utvrđena nadležnost Republike Srbije da uređuje i obezbeđuje svojinske i obligacione odnose i zaštitu svih oblika svojine, politiku i mere za podsticanje ravnornog razvoja pojedinih delova Republike Srbije, uključujući i razvoj nedovoljno razvijenih područja, organizaciju i korišćenje prostora, kao i druge odnose od interesa za Republiku Srbiju, u skladu s Ustavom.

U članu 14. stav 2. Ustava Republike Srbije predviđeno je da država jemči posebnu zaštitu nacionalnim manjinama radi ostvarivanja potpune ravnopravnosti i očuvanja njihovog identiteta. Takođe, član 21. stav 4. Ustava Republike Srbije predviđa da se ne smatraju diskriminacijom posebne mere koje Republika Srbija može uvesti radi postizanja pune ravnopravnosti lica ili grupe lica koja su suštinski u nejednakom položaju sa ostalim građanima. Na sličan način u članu 76. stav 3. Ustava Republike Srbije utvrđeno je da se ne smatraju diskriminacijom posebni propisi i privremene mere koje Republika Srbija može uvesti u ekonomskom, socijalnom, kulturnom i političkom životu, radi postizanja pune ravnopravnosti između pripadnika nacionalne manjine i građana koji pripadaju većini, ako su usmerene na uklanjanje izrazito nepovoljnih uslova života koji ih posebno pogodaju.

Glavne karakteristike ovih naselja koja mogu odmah da se legalizuju su:

- Sastoje se uglavnom od skromnih individualnih stambenih objekata u prigradskim naseljima, koje su gradile siromašnije porodice od sopstevnih sredstava,
- Uopšte, uslovi života su pristojni, a porodice koje žive u njima rešile su na ovaj način svoje stambene potrebe i nisu dobijale stambene kredite ili stanove od svojih preduzeća, jer nisu ni bili zapošljeni;
- Komunalne usluge su, u manjoj ili većoj meri, uvek prisutne, što ukazuje da je država, podržavajući neformalnu urbanizaciju, u izvesnoj meri bila i sama saučesnik u prekršaju, ali i tim činom praktično legalizovala mahale, tj. romska naselja.

Posledice odlaganja legalizacije romskih naselja su:

- Ignorisanje legalizacije i planova za urbanistički razvoj romskih naselja i uopšte razvoja romske zajednice u Srbiji može dovesti do konflikata u korišćenju zemljišta i etničkih tenzija.
- Problemi životne sredine u neformalnim naseljima su očigledni (od 100 Roma, jedan doživljava 60-tu godinu života, a smrtnost dece je 3,5 puta veća od većinske zajednice) nedostatak kanalizacije, odlaganje čvrstog otpada, zagađenje vazduha, nedostatak otvorenog prostora/provetranje prostora naselja, itd.
- Odlaganje i neefikasna politika prema romskim naseljima predstavljala bi politički stav koji može naići na ozbiljnu reakciju romske i međunarodne zajednice i usporiti procese evropskih integracija.

Osman Balić ✉

za samoobrazovanje

Rilten

uciteljneznalica.org

društvena pitanja

OTVORENO PISMO ČLANOVIMA BORAČKIH ORGANIZACIJA U REGIONU

Drugarice i drugovi,

Vlasti u Srbiji pripermajaju proslavu sedamdesete godišnjice oslobođenja Beograda u Drugom svetskom ratu. Najavljuju da će na ovaj višednevni spektakl, koji uključuje i vojnu paradu i posetu predsednika Rusije Vladimira Putina, pozvati i „sve naše prijatelje koji su 1944. zajedno učestvovali u oslobođenju Beograda“. Ukoliko vam je ovakav poziv zaista upućen, ukoliko je to učinjeno blagovremeno i na dostojan način, i ukoliko uopšte razmišljate da li da takav poziv prihvatite, smatramo svojom obavezom da vam skrenemo pažnju na sledeće činjenice:

- Revizionistička politika koju poslednje dve ipo decenije sprovode sve vlasti u Srbiji, sistematski je izbrisala komunistički revolucionarni karakter antifašističkog pokreta u Drugom svetskom ratu. Nema u tome ničeg neobičnog, niti naročito specifičnog za vlasti u Srbiji – naravno da će oni koji bespoštedno zavode kapitalizam nastojati da sakriju da slavna pobeda nije izvojevana samo u borbi naroda protiv okupatora, nego i u borbi radnika, seljaka i napredne inteligencije protiv tiranske vlasti, kapitalističkih krpovija, monopolista i tajkuna, žandara i žbirova. U skladu s tim, tumačenje organizatora proslave sedamdesete godišnjice oslobođenja Beograda je da ovu pobedu nisu izvojevali partizanska Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije (NOVJ) i Crvena armija sa svojim saveznicima, nego „srpska i ruska vojska“ i nešto što se zove „svi naši prijatelji“.

- Aktualna vlast u Srbiji, pod vođstvom Srpske napredne stranke (SNS), koja vas kao „naše prijatelje“ poziva na proslavu sedamdesete godišnjice oslobođenja Beograda, direktan je naslednik Srpske radikalne stranke (SRS), političke organizacije koja je u srpskoj politici, kao i na ratističima širom bivše Jugoslavije, devedesetih godina prošlog veka najdoslednije sprovodila restauraciju četništva. SNS je po nekim, za ovaj kontekst potpuno nebitnim pitanjima napravila izvestan

otklon od svog lidera iz devedesetih godina Vojislava Šešelja, ali se svog četništva nikada nije odrekla. Kao što je poznato svima, a naročito vama kao predstavnicima oslobodilačkih snaga iz oktobra 1944. godine, četničke jedinice su se u tom ratu borile na fašističkoj strani, pod velikosrpskom i antikomunističkom ideologijom. - Naporedo sa višednevnom proslavom sedamdesete godišnjice oslobođenja Beograda, u okviru koje je 16. oktobra predviđena i poseta ruskog predsednika Vladimira Putina, za 19. oktobar je najavljeno otkrivanje spomenika „poslednjem ruskom caru Nikolaju Romanovu“ u Beogradu <http://www.beograd.rs/cms/view.php?id=1616955>. Pođećamo da su se takozvani „Ruski zaštitni korpus“, Prva kosačka konjička divizija i druge vojne jedinice sastavljene od onih belogardskih emigranata koji su sledili ideologiju antikomunizma i obnove ruske imperije, u Drugom svetskom ratu takođe borili na strani fašista i bili „naši prijatelji“.

- Nema bednijeg postupka nego da neko mrtvima ukrade njihove zasluge i pripiše ih sebi. Bednije je samo ako to ne učini tek puki drumski razbojnik, nego baš onaj koji ih je usmrtio, i to jurišajući pod barjacom baš one ideologije koja se zalagala da do tih zasluga nikada ne dođe.

Apelujemo na vas da, kao i 1944. godine, podržite antifašističke i antikapitalističke snage u Beogradu. Ove 2014. godine to ćete učiniti ako otvoreno odbijete poziv da 20. oktobra dodete u naš grad.

U Beogradu, 8. oktobra 2014. godine

Drugarski pozdrav,

Učitelj neznalica i njegovi komiteti
Savez antifašista
NE REHABILITACIJI
Marks21 ✉

Serija okruglih stolova

RADNICI I POLITIKA VII sesija

Petak 10. oktobar 2014. godine u 18:00 h
Učitelj neznalica i njegovi komiteti
Resavska 21, stan br. 5, Beograd

Učitelj neznalica i njegovi komiteti vas poziva na *sedmi* u seriji okruglih stolova *Radnici i politika*, na temu:

VOJINA I UPRAVLJANJE

U kapitalističkom sistemu pravo svojine podrazumeva da titular prava svojine ima ovlašćenja držanja, korišćenja i raspolaganja sa predmetom svojine.

Društvena svojina kakva je postojala u SFRJ bila je, kako su to njeni kritičari često isticali, „bez titulara“. Imovinom u privredi, čiji je nominalni vlasnik bilo društvo, upravljali su radnici društvenih preduzeća preko samoupravnih institucija, i partija

preko državnog aparata i svojih struktura unutar preduzeća. Prema svojim ovlašćenjima, radnici i država su de fakto bili vlasnici imovine koja je pripadala čitavom društvu i ova nekonzistentnost je, umesto ka podružljivanju, odvela Jugoslaviju ka privatizaciji i raspadu.

Na koji način bi se moglo organizovati upravljanje čitavog društva nad svojinom „bez titulara“?

donator:

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO • OPEN SOCIETY FOUNDATION

partneri:

Savez za radničko društvo

Imenovati TO ratom

PROGRAM UNAPREĐENJA KONKURENTNOSTI PREDUZETNIŠTVA, POSTOJEĆIH I NOVIH MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA U SRBIJI DO 2025. (4)

3.5 Nova institucionalna infrastruktura

Institucionalna infrastruktura, način organizovanja i rada moraju da omoguće:

- Strateško planiranje i stvaranje uslova razvoja postojećih i novih MSP,
- Podizanje kvaliteta proizvoda, inoviranje proizvoda u skladu sa tržišnim zahtevima,
- Planiranje obima proizvodnje i potrebnih investicionih sredstava,
- Uvođenje novih tehnologija, znanja i metoda savremenog upravljanja,
- Jedinstvenu i efikasnu promociju i prodaju proizvoda iz Srbije.

U tom smislu, neophodna je moderna, fleksibilna, kompetentna i efikasna struktura poslovnih udruženja i komorskog sistema, zašta je neophodno realizovati sledeće aktivnosti:

Formiranje granskih vertikalno povezanih asocijacija

- Na nacionalnom nivou Srbije, formirati posebna granska udruženja za svaku od grana prerađivačke industrije koja su vertikalno povezana sa svim udruženjima preduzeća u granama nižeg nivoa sa sopstvenim stručnim službama.
- Na nivou statističkih regiona, formirati ista takva udruženja sa odgovarajućom stručnom službom.

Zadatak svih udruženja je:

- Donošenje Strategije dugoročnog (desetogodišnjeg) i Akcionog plana (jednogodišnjeg) granskog i međugranskog razvoja,
- Analiziranje, planiranje i usklađivanje razvoja sa potrebama domaćeg i inostranog tržišta,
- Tehničkog i tehnološkog modernizovanja i razvoja, planiranje potrebnih profesionalnih profila i usklađivanja obrazovnih planova i programa u skladu sa razvojem svake grane na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou,
- Definisiranje potrebnih kanala zajedničke nabavke sirovina i zajedničkih kanala distribucije gotovih proizvoda,
- Uspostavljanje strateških razvojnih alijansi svake od grana delatnosti sa naučno istraživačkim institucijama u cilju efikasnijeg sprovođenja primenjenih istraživanja u razvoju svake od grana,
- Uvođenja standarda i kontrole kvaliteta proizvoda u svim industrijskim granama delatnosti,
- Uspostavljanja sistema blagovremenog informisanja o kretanjima na tržištu u zemlji i inostranstvu,
- Obezbeđivanja odgovarajuće pravne zaštite i pomoći u definisanju i sprovođenju ugovora, zaštita prava intelektualne svojine,
- Praćenje realizacije Strategije i njeno usklađivanje sa promenama na tržištu.

U ostvarivanju ovih zadataka granska udruženja će uspostavljati saradnju sa profesionalnim udruženjima i komorama – inženjerskom komorom, regionalnim i međunarodnim asocijacijama i naučnim institutima.

3.6 Organizacija sistema privredne komore

U poslednjih trideset godina Komorski sistem je ostao po strukturi i načinu organizacije isti kao u vreme samoupravnog socijalizma. Konzervativna struktura komorske birokratije nije dozvolila promenu strukture i načina organizacije komora u skladu sa promenama koje su se dogodile u realnoj ekonomiji: veliki rast privatnih MSP, potreba svestranog preduzetničkog razvoja postojećih i novih preduzeća, gašenje velikih uvoznih kompanija, gašenje velikih agroindustrijskih sistema, rast velikog broja privatnih vlasnika poljoprivrednog zemljišta i šuma. Neke komore (Beogradska) već deset godina imaju istog predsednika.

Komore predstavljaju teritorijalni vid poslovnog udruživanja koje se konstituišu na nivou gradova, statističkih regiona i na nacionalnom nivou. Komore treba konstituisati kao Udružene privredne komore u čijem sastavu će biti:

- Zanatska komora
- Komora malih i srednjih preduzeća
- Industrijska komora
- Trgovачka komora
- Poljoprivredna komora

Na taj način omogućuje se adekvatnije izražavanje i zadovoljavanje specifičnih interesa i potreba svake od grupa delatnosti. Novi sistem treba da omogući efikasniju artikulaciju problema, interesa i potreba, ali i povezivanje i koordinaciju delatnosti kroz jedinstveni menadžment Udružene komore.

Ozbiorom da je u toku perioda sankcija uništena jaka i efikasna spoljno-trgovinska infrastruktura uvoznno-izvoznih kompanija koje su bile nosilac veza između privrede Srbije i inostranih tržišta, ta veza nikada nije na adekvatan način rekonstruisana. Nove velike privatne kompanije uspostavljaju svoju

mrežu predstavnika i koriste je u svoje sopstvene najčešće monopolske svrhe. Nestale su specijalizovane exim kompanije kao „Genex“, „Inex“, „Univerzal“, „Hempro“ koje su bile specijalizovane za pojedine grane delatnosti ili pojedina područja u svetu.

U tom smislu potrebno je *utvrditi posebnu funkciju Udružene Privredne Komore Srbije, kao izvozne komore, potpuno osposobljene organizaciono i kadrovski da može da analizira tržišne potencijale i zahteve inostranih tržišta i u skladu s tim pruža logističku podršku domaćim preuzećma da efikasnije planiraju i realizuju svoje izvozne prilike*. Izvozna komora Srbije treba da omogući stalno informisanje domaće privrede o izvoznim potencijalima, potrebnim standardima kvaliteta i svim specifičnostima stranih tržišta, trgovačkim olakšicama i preprekama, navikama i potrebama potrošača, stvaranja uslova za potpisivanje dugoročnih izvoznih aranžmana. Naročito je važno istražiti detaljno mogućnosti i uslove plasmana domaćih roba sa zemljama sa kojima postoje posebni međudržavni aranžmani i trgovinske olakšice.

Na taj način će se obezbediti osim međugarnskih veza i koordinacija aktivnosti unutar posebnih interesnih i statusnih grupa koje će se baviti specifičnim pitanjima svake od kategorija. Osnovni zadaci komora su:

- Definisiranje strategije i prioriteta privrednog razvoja određenog područja,
- Stalna analiza rezultata poslovanja privrede na određenoj teritoriji i definisanje mera za unapređenje poslovanja,
- Stalna analiza iskorišćenosti raspoloživih resursa i uklanjanje prepreka privrednog razvoja na određenoj teritoriji,
- Stalna aktivnost na mobilizaciji svih zainteresovanih institucija i grupa na određenoj teritoriji, da se omogući razvoj slobodnog preduzetništva, otvaranje što većeg broja novih mikro i malih preduzeća, obezbedi potrebna stručna podrška preduzetničkim projektima,
- Koordinacija aktivnosti i zajedničke strategije i planovi svih članica Udružene komore,
- Koordinacija aktivnosti Udružene komore sa nadležnim organima lokalne i regionalne samouprave,
- Obezbeđivanje sistema permanentnog informisanja članova o aktuelnim pitanjima vezanim za uslove poslovanja, dobijanje domaćih i međunarodnih kredita, novim tehnologijama, novim zakonskim rešenjima, programima edukacije i stručnog usavršavanja, programima sajamskih i specijalizovanih izložbi, sajmovata, konferencija, studijskih putovanja,
- Pružanje usluga i zaštite interesa članova komore kod zaključivanja ugovora sa stranim partnerima, zaštite intelektualne svojine, pružanje i drugih usluga koje su definisane zakonima.

3.7 Način donošenja i ostvarivanja Strategije privrednog razvoja Srbije

Osnove strateškog razvoja svake privredne grane biće utvrđene od strane radnih grupa koje treba da budu sastavljene od: izabranih naučnih institucija, specijalizovanih ekspertskih preduzeća ili pojedinaca, profesionalnih udruženja na tenderu koji će raspisati Ministarstvo privrede Srbije a prema jedinstvenom metodologiji planiranja strateškog razvoja koju će utvrditi Ministarstvo.

Sva privredna granska udruženja biće u obavezi da u roku od tri meseca po formiranju utvrde Osnove strateškog razvoja privredne grane na nivou opštine, okruga, statističkih regiona i Srbije.

Izrada osnove mora se bazirati na konkretnim pokazateljima trenutnog broja preduzeća i zanatskih radnji u jednoj grani privredne delatnosti i njihovim finansijskim, tehnološkim, ljudskim potencijalima i razvojnim ciljevima i potrebama u odnosu na trenutno stanje i dugoročno procenjeno stanje tražnje na tržištu na kome preduzeća i zanatske radnje trenutno posluju ili imaju namere da se šire.

Sve Osnove strateškog razvoja moraju biti u skladu sa Prostornim planom razvoja Srbije i odnosnim prostornim planovima nižih nivoa administrativne organizacije Srbije sa nužnim izmenama postojećih planova u cilju stvaranja potrebnih uslova za ostvarivanja Granskih strategija. Prvo će se doneti Osnove opštinske i gradske Granske strategije, na osnovu kojih će se utvrditi Osnove granskih strategija na nivou okruga i statističkih regiona a na temelju njih i Osnove granskih strategija privrednog razvoja na nivou Srbije.

Polazeći od premise da se sve institucije u Srbiji nalaze na istom zadatku ostvarivanja ekonomske efikasnosti i socijalne pravde u cilju obezbeđivanja boljeg života građana Srbije, u procesu utvrđivanja Strategija, granska udruženja će saradivati sa odnosnim organima vlasti i nadležnim ministarstvima i zainteresovanim udruženjima građana, koji će u skladu sa strategijama utvrditi potrebna zakonska rešenja i uslove njihove realizacije. Osim svakodnevne zakonske obaveze rada nadležnih ministarstava u cilju efikasne koordinacije aktivnosti privrednog razvoja, Vlada će posebnim Zakonom formirati Nacionalni privredni savet koji će biti mešovitog sastava (na paritetnoj osnovi jednakog broja članova i glasova poslovnih udruženja, vladinih predstavnika i naučnih institucija) i koji će najmanje jednom kvartalno pratiti realizaciju Strategija granskog i sveukupnog privrednog razvoja i donositi obavezujuće preporuke nadležnim ministarstvima Srbije.

Asocijacije će u sprovođenju Strategije, potpisati sporazume o saradnji sa bankama, razvojnim institucijama i ministarstvima u cilju standardizacije međusobnih odnosa, uvažavanja i poštovanja dogovorenih pravila ponašanja i rokova izvršenja dogovorenih aktivnosti za koje nisu definisani zakonski rokovi i uslovi.

Za sprovođenje svih aktivnosti potrebna sredstva za rad granskih udruženja će se obezbeđivati kroz: članarinu u skladu sa veličinom privrednog subjekta, donacije članova, donacije iz budžeta Republike Srbije, donacije iz fondova EU, takse, provizije i kotizacije od komercijalnih usluga članovima i drugim korisnicima usluga.

Aleksandar Denda

nastavak u sledećem broju